

Вікторія ГРИГОРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-9864-8838

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

(Київ, Україна) psisa2005@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлені особливості формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи з позиції практичного аспекту. Представлено особливості формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи, яке здійснюється в рамках вивчення курсів «Методика викладання технологічної освітньої галузі» та «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі», які входять до переліку нормативних дисциплін підготовки майбутнього педагога за напрямом «Початкова освіта» на кафедрі початкової освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Визначено, що метою освітнього курсу «Методика викладання технологічної освітньої галузі» є набуття методичних знань та практичних навичок у технологічній освітній галузі. Розкрито компетентності, які здобуває майбутній педагог початкової школи у контексті вивчення курсу «Методика викладання технологічної освітньої галузі». Визначено, що метою освітнього курсу «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі» є засвоєння теоретичних основ дизайну та технології. Розкрито компетентності, які здобувають майбутні педагоги початкової школи в рамках опанування курсу «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі». Встановлено, що технологічна компетентність має стати невіддільною складовою у формуванні інноваційних педагогічних ідей як частини технічної культури. З'ясовано, що технологічна компетентність майбутнього педагога початкової школи визначається як складова професійної компетентності та характеризується володінням, набуттям знань у галузі сучасних інноваційних технологій, практичними вміннями та навичками роботи з цими технологіями, формуванням психологічних та моральних якостей, необхідних для роботи в інноваційному освітньому середовищі. Визначено, що формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи можливе за умов високої навчальної мотивації таких фахівців, чітко сформульованих навчальних цілей, збагачення циклу дисциплін у сфері професійної підготовки майбутніх педагогів початкової школи технологічними та компетентнісними ідеями.

Ключові слова: педагог початкової школи, технологічна компетентність, курс, освітній процес, навчання, організація.

Viktoriiia HRYHORENKO,

orcid.org/0000-0002-9864-8838

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Primary Education

Dragomanov Ukrainian State University

(Kyiv, Ukraine) psisa2005@ukr.net

FORMATION OF TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article highlights the peculiarities of forming the technological competence of future primary school teachers from the point of view of the practical aspect. The article presents the peculiarities of forming the technological competence of future primary school teachers, which is carried out within the framework of studying the courses "Methods of Teaching Technological Education" and "Methods of Teaching Design and Technology in Primary School", which are included in the list of normative disciplines for the training of future teachers in the field of "Primary Education" at the Department of Primary Education of the Dragomanov Ukrainian State University. It is determined that the purpose of the of the educational course «Methods of teaching technological education» is to acquire methodological knowledge and practical skills in the field of technology education. The competencies that a future primary school teacher acquires in the context of studying the course «Methods of teaching technological education» are revealed. It is determined that the purpose of the educational course «Methods of teaching design and technology in primary school» is to master the theoretical foundations of design and technology. The competencies acquired by future primary school teachers as part of the course «Methods of teaching design and technology in primary school» are revealed. It is established that technological competence should

become an integral part of the formation of innovative pedagogical ideas as part of technical culture. It is found that the technological competence of the future primary school teacher is defined as a component of professional competence and is characterized by the possession, acquisition of knowledge in the field of modern innovative technologies, practical skills and abilities to work with these technologies, the formation of psychological and moral qualities necessary for working in an innovative educational environment. It has been determined that the formation of technological competence of future primary school teachers is possible under conditions of high educational motivation of such specialists, clearly formulated educational goals, enrichment of the cycle of disciplines in the field of professional training of future primary school teachers with technological and competence ideas.

Key words: *primary school teacher, technological competence, course, educational process, training, organization.*

Постановка проблеми. Модернізація української системи вищої освіти та акцент на оновленні змісту, форматів і методів підготовки майбутніх педагогів початкової школи загострюють проблему формування професійної компетентності таких фахівців у сучасних умовах. Професійна компетентність – це показник, за яким можна визначити готовність до розвитку майбутнього професіонала та активну роль у формуванні професійно-особистісних якостей. Основним показником рівня кваліфікації сучасного педагога є його професійна компетентність.

З огляду на цю проблему актуальним стає формування всіх складових професійної компетентності майбутніх педагогів початкової школи, бо тільки педагог з високим освітнім рівнем та вмінням застосовувати різноманітні методики навчання може найкраще розв'язувати проблеми в початковій школі.

Сучасна дійсність вимагає від майбутнього педагога початкової школи інтелектуально розвиненої та соціально активної діяльності, використання різноманітних прийомів і засобів навчання для виконання найважливішої професійної функції – підготовки учнів до адаптації та спільного життя в суспільстві. Таким чином, належний рівень технологічної компетентності стає невід'ємною частиною природи професії педагога.

Тому необхідність формування технологічної компетентності майбутнього педагога початкової школи зумовлена пошуком ефективних шляхів досягнення результатів у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні аспекти формування технологічної компетентності майбутнього педагога початкової школи є предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема Л. Куземко, аналізуючи природу технологічної компетентності педагога, зауважує, що вона є логічним поєднанням теоретичних знань, методики організації освітнього процесу в закладах освіти та практичних навичок виконання розроблених навчальних завдань, а також аналізу й оцінки результатів. Теоретична складова характеризує формування експертних уявлень про цілі,

засоби, компоненти освітнього процесу, вибір педагогічних технологій з урахуванням індивідуальних особливостей дітей та розуміння важливості їх впровадження. Водночас практична складова визначає вміння оптимально спроектувати тренувальний процес з метою досягнення запланованого результату, пов'язувати методи, засоби та прийоми з освітніми та розвивальними цілями дітей (Куземко, 2015: 160). І. Бухун та І. Кравченко стверджують, що технологічна компетентність є важливим аспектом професійної компетентності і базується на поєднанні спеціальних знань, умінь, навичок і сукупності застосовуваних засобів, процесів, методів, прийомів і вимог, необхідних для здійснення якісної та продуктивної професійної діяльності та усвідомлення особистої відповідальності за результати цієї діяльності. Технологічна компетентність майбутнього фахівця – це детальний опис дій, які він повинен послідовно виконувати відповідним чином і за допомогою певних засобів і прийомів для досягнення конкретних результатів (Бухун, 2020: 119). О. Плуток та І. Яненко наголошують, що технологічна компетентність проявляється у здатності до вольових зусиль і мобілізації сил для подолання труднощів у професійній діяльності, наполегливості, що представляють емоційно-вольову функцію технічних здібностей у структурі особистості. Ця функція забезпечує свідому та мотивовану поведінку та самореалізацію особистості, підтримує емоційний фон, силу, спрямованість та розвиває здатність професійно вирішувати проблеми (Плуток, 2016: 336). Г. Шкільова зауважує, що систематичне навчання майбутніх педагогів прийомам роботи з навчальним матеріалом у початковій школі є частиною формування технологічної компетентності майбутнього педагога початкової школи. Під технологічною компетентністю майбутнього педагога початкової школи науковець пропонує розуміти індивідуальні особливості та складність знань і умінь, отриманих у результаті професійної підготовки з метою надання змоги такому фахівцю ефективно проектувати уроки та навчальні програми в початковій школі, обирати оптимальні педагогічні технології навчання

та підготовки учнівської молоді, контролювати навчальну успішність та власну професійну діяльність (Шкільова, 2014: 110). С. Ратовська стверджує, що динаміка розвитку технологічної компетентності майбутнього педагога початкової школи є нелінійною та набуває цілісності, коли формується та розвивається загальна професійно-педагогічна стратегія роботи майбутнього педагога в період самостійної професійної діяльності (Ратовська, 2019). І. Тимофєєва стверджує, що в умовах Нової української школи технологічна компетентність педагога початкової школи – це інтегрована, багаторівнева та динамічна особистісна професійна якість, яка дозволяє педагогу успішно виконувати свої професійні обов'язки (Тимофєєва, 2020: 275).

Актуальність наукових праць підкреслює важливість формування технологічної компетентності, якою повинні володіти майбутні педагоги початкової школи і базується на дослідженні проблем та особливостей формування цієї компетентності у здобувачів вищої освіти педагогічних ЗВО.

Метою статті є розкриття особливостей формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи з позиції практичного аспекту.

Виклад основного матеріалу. Педагогам Нової української школи необхідно володіти творчими та технічними знаннями, розвивати вміння та використовувати інструментальні методи діяльності. Графічна грамотність допомагає їм з точністю компоувати зображення. Наявність естетичного та художнього смаку дає можливість створювати прекрасні вироби декоративно-прикладного мистецтва. Основою для дотримання техніки безпеки на уроці та проведення виховання учнів з безпеки на належному рівні є елементарні знання з охорони праці, безпеки життєдіяльності. Високий рівень професійної підготовки з інформатики, комп'ютерної техніки та технічних засобів навчання забезпечує побудову освітнього процесу на сучасному рівні. Знання історії та національної культури допомагає організувати проекти, які мотивуватимуть створювати самобутні та незрівнянні твори українського мистецтва, зберігати та примножувати національні традиції.

На кафедрі початкової освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи здійснюється в рамках вивчення курсів «Методика викладання технологічної освітньої галузі» та «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі», які входять до переліку нормативних дис-

циплін підготовки майбутнього педагога за напрямом «Початкова освіта».

Метою освітнього курсу «Методика викладання технологічної освітньої галузі» є набуття методичних знань та практичних навичок у технологічній освітній галузі.

Завдання курсу: 1) розкриття змісту, завдань і цілей технологічної освітньої галузі; 2) розвиток потенціалу в сфері техніки та технології; 3) формування навичок розробляти матеріали (підручники, навчальні матеріали, методичні матеріали, наочні посібники, технічні матеріали); 4) формування компетенцій щодо розробки форм та організації навчання у технологічній освітній галузі; 5) оволодіння методами, засобами і формами навчання та виховання та провадження їх у подальшу практику; 6) набуття навичок роботи з певними методиками.

У результаті опанування курсу «Методика викладання технологічної освітньої галузі» майбутній педагог початкової школи здобуває такі компетентності:

1. Інтегральна компетентність (здатність розв'язувати складні професійні завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, які передбачають застосування теоретичних знань і методів педагогіки, психології та окремих педагогічних методик і характеризуються складністю та невизначеністю основи).

2. Предметна компетентність (здатність застосовувати знання, уміння та навички з циклу фахових і наукових дисциплін, що становлять теоретичну основу змісту навчальних дисциплін, визначених Державним стандартом початкової освіти, в освітньому процесі початкової школи; уміння організувати освітню діяльність у початковій школі відповідно до вимог Нової української школи; уміння організувати освітній процес; уміння застосовувати сучасні методи та прийоми навчання молодших школярів; уміння використовувати сучасні засоби, електронні та медіаресурси та цифрові інструменти в освітніх цілях).

3. Педагогічна компетентність (здатність проєктувати, конструювати, оцінювати, рефлексувати та адаптувати навчальну програму початкової школи).

4. Методична компетентність (здатність ефективно діяти при розв'язанні типових і проблемних методичних завдань під час навчання учнів за освітніми галузями/змістовими лініями, визначеними Державним стандартом початкової освіти; ця компетентність базується на теоретичній і практичній підготовці до виконання уроків відповідно до різноманітного навчального комплексу,

заснованого на оцінці окремих розділів і тем дослідження, індивідуальних рівнів підготовки та їх застосування, а також заходів донести конкретні теми до учнів).

5. Професійно-комунікативна компетентність (здатність та застосування комунікативних знань, умінь, навичок, орієнтирів, стратегій і тактик комунікативної поведінки, накопиченого досвіду комунікативної діяльності, індивідуально-психологічних особливостей особистості для успішної навчальної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками; здатність долати комунікативні бар'єри, набувати навичок організації педагогічного діалогу з дітьми з особливими освітніми потребами та налагоджувати педагогічну співпрацю з батьками дітей з особливостями психофізичного розвитку).

Технологічна компетентність є складовою предметної компетентності. Вона характеризує здатність застосовувати професійно профільовані проєктні знання, уміння та навички як теоретичну основу побудови змісту технологічної освітньої галузі. Складовими технологічної компетентності є навички обробки матеріалів, технічна творчість, декоративно-прикладне мистецтво, навички самообслуговування.

Систематична робота з даного курсу полягає в підготовці майбутніх педагогів до навчання за зразком у початковій школі з використанням різноманітних прийомів навчання. Практичне завдання курсу полягає у формуванні у майбутніх педагогів початкової школи практичних умінь і навичок використання сучасних технологій навчання на уроках у початковій школі. Виконання вищезазначених завдань забезпечується інтеграцією практичної та теоретичної підготовки майбутніх педагогів початкової школи.

Таким чином, майбутні педагоги початкової школи ознайомлюються з характеристиками підходу, що ґрунтується на навичках і компетентностях, у початковій освіті в рамках уроків, зі звичайними навичками викладання, такими як навички організації педагогічної співпраці між учнями та педагогами, навички диференційованого навчання, навички загальної педагогічної компетентності та навички інтерактивного навчання, навички ігрового навчання та застосування проєктного методу у початковій школі тощо.

Водночас метою освітнього курсу «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі» є засвоєння теоретичних основ дизайну та технологій. Курс передбачає ознайомити майбутніх педагогів початкової школи із сучасним технологічним середовищем та суміжними тех-

нологіями; організувати технологічну діяльність на основі взаємодії природних, соціальних і технологічних чинників; формування основ графічної грамотності та дизайну як частини проєктної культури; створення умов для самореалізації майбутнього педагога початкової школи в процесі проєктної діяльності у ході навчальної діяльності за різними напрямками сучасного дизайну.

Основними завданнями освітнього курсу «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі» є: 1) розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів початкової школи; 2) засвоєння сучасної лексики понять і термінів проєктної діяльності та їх застосування в умовах навчання; 3) оволодіння методами підстановки пошукових завдань з використанням інформаційних джерел знань; 4) створення пошукових каталогів з інформаційними, графічними, відео та аудіо матеріалами; 5) оволодіння ключовими професіями різних видів дизайну (графічний дизайн, вебдизайн, промисловий дизайн, дизайн середовища); 6) організація та планування проєктної діяльності в реальних умовах; 7) знайомство з історією дизайну, особливостями національного народного дизайну; 8) використання сучасних та інноваційних педагогічних та інформаційних технологій в освітньому процесі; 9) створення ефективних виховних умов для розвитку особистості дизайнера, його самостійності, відповідальності, ініціативності, кмітливості, художньо-технічної творчості; 10) набуття технічних навичок та навичок презентації.

У результаті опанування курсу «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі» майбутній педагог початкової школи здобуває такі компетентності:

1) знання про різні типи дизайнерських робіт: графічний дизайн, вебдизайн; промисловий дизайн, екологічний дизайн;

2) особистісний розвиток через психологію художньо-технічної творчості;

3) знання про особливості та зміст професійної діяльності у сфері художнього дизайну;

4) індивідуальний творчий потенціал в рамках індивідуальних та колективних творчих проєктів.

5) здатність правильно організувати освітній процес, спостерігати за цим процесом і керувати ним, своєчасно виявляти і виправляти недоліки в організації.

Важливою характеристикою технологічної компетентності є знання, навички та досвід роботи з новими технологіями навчання. Тому підготовка майбутніх педагогів початкової школи до застосування інноваційних педагогічних технологій

навчання, що втілюють ключові ідеї людиноцентричної орієнтації, має базуватися на здобутті та відтворенні знань для нового навчання. Технологічна компетентність має стати невіддільною складовою у формуванні інноваційних педагогічних ідей як частини технічної культури. Таким чином, технологічна компетентність майбутнього педагога початкової школи визначається як складова професійної компетентності та характеризується володінням, набуттям знань у галузі сучасних інноваційних технологій, практичними вміннями та навичками роботи з цими технологіями, формуванням психологічних та моральних якостей, необхідних для роботи в інноваційному освітньому середовищі.

Технологічна компетентність майбутнього педагога початкової школи складається з індивідуальних особливостей та комплексу знань і вмінь у результаті професійної підготовки, які дають змогу таким фахівцям початкової школи

обирати оптимальну технологію навчання, щоб зробити навчальну програму початкової школи ефективною.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження виділено особливості формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи в рамках вивчення курсів «Методика викладання технологічної освітньої галузі» та «Методика навчання дизайну та технології у початковій школі» на кафедрі початкової освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Визначено, що формування технологічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи можливе за умов високої навчальної мотивації таких фахівців, чітко сформульованих навчальних цілей, збагачення циклу дисциплін у сфері професійної підготовки майбутніх педагогів початкової школи технологічними та компетентнісними ідеями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухун І., Кравченко Л. Технологічна компетентність здобувачів вищої освіти як проблема педагогічної науки і практики. *Українська професійна освіта*. 2020. Випуск 7. С. 115–122.
2. Куземко Л. В. Зміст, форми і методи формування технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2 (10). С. 159–169.
3. Плуток О. В., Яненко І. М. Технологічна компетентність педагога професійного навчання у світлі сучасної парадигми освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 137. С. 334–337.
4. Ратовська С. Формування технологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2019. № 1. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2010.187920>
5. Тимофєєва І. Б. Технологічна компетентність учителя початкових класів Нової української школи. *Нова українська школа: початок реформ: зб. тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 березня 2020 року / за ред. Л. В. Задорожної-Княгницької*. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 273–275.
6. Шкільова Г. М. Формування технологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у викладанні галузі «Математика». *Наука і освіта*. 2014. № 2. С. 107–111.

REFERENCES

1. Bukhun I., Kravchenko L. (2020). Tekhnologhichna kompetentnistj zdobuvachiv vyshhoji osvity jak problema pedaghoghichnoji nauky i praktyky [Technological competence of higher education students as a problem of pedagogical science and practice]. *Ukrajinsjka profesijna osvita – Ukrainian professional education*, 7, 115–122 [in Ukrainian].
2. Kuzemko L. V. (2015). Zmist, formy i metody formuvannja tekhnologhichnoji kompetentnosti studentiv pedaghoghichnykh specialjnostej [Content, forms and methods of formation of technological competence of students of pedagogical specialties]. *Osvitologhichnyj dyskurs – Educational discourse*, 2 (10), 159–169 [in Ukrainian].
3. Plutok O. V., Janenko I. M. (2016). Tekhnologhichna kompetentnistj pedaghogha profesijnogho navchannja u svitli suchasnoji paradyghmy osvity [Technological competence of a teacher of professional training in the light of the modern paradigm of education]. *Visnyk Chernihivskogho nacionaljnogho pedaghoghichnogho universytetu. Serija: Pedaghoghichni nauky – Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 137, 334–337 [in Ukrainian].
4. Ratovsjka S. (2019). Formuvannja tekhnologhichnoji kompetentnosti majbutnjogho vchytelja pochatkovykh klasiv [Formation of technological competence of the future primary school teacher]. *Zbirnyk naukovykh pracj Umansjkogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu – Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University*, 1. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2010.187920> [in Ukrainian].
5. Tymofjejeva I. B. (2020). Tekhnologhichna kompetentnistj uchytelja pochatkovykh klasiv Novoji ukrajinsjkoji shkoly [Technological competence of primary school teachers of the New Ukrainian School]. *Nova ukrajinsjka shkola: pochatok reform: zb. tez dopovidej II Vseukrajinsjkoji nauково-praktychnoji konferenciji – The new Ukrainian school: the beginning of reforms: coll. abstracts of reports of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (27 bereznja 2020 roku) / za zagh. red. L. V. Zadorozhnoji-Knjaghnycjkoji*. Mariupolj: MDU, 273–275 [in Ukrainian].
6. Shkiljova Gh. M. (2014). Formuvannja tekhnologhichnoji kompetentnosti majbutnjogho vchytelja pochatkovykh klasiv u vykladanni ghaluzi «Matematyka» [Formation of technological competence of the future primary school teacher in teaching the field of “Mathematics”]. *Nauka i osvita – Science and education*, 2, 107–111 [in Ukrainian].